

HZ. MERYEM VE KADININ GÜCÜ*

Nurdane GÜLER**

Özet:

Kur'an'da pek çok kıssa yer alır. Genellikle peygamber hayatlarından oluşan bu kıssaların gayelerinden biri de insanları düşündürerek ibret almalarını sağlamaktır. Kur'an'da ismi geçen tek kadın olan Hz. Meryem'in hikâyesi de bu kıssalardan biridir ve bilhassa kadınlar için rehber olabilecek bir muhtevaya sahiptir. Bu makalede Hz. Meryem'in hayatı "kadının gücü" açısından ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Hz. Meryem, Kur'an, kıssa, kadın, istihdam.

The Virjin Mary and Power of Woman

Abstract:

The Quran contains many parables. One of the aims of these parables, which usually tell about the lives of the prophets, to make people think and take a lesson. The life of Mary who is the only woman mentioned in the Quran is one of these parables and has an instructive character specifically for woman. In this article the life of Mary will be examined in terms of "power of woman."

Key words: Mary, Qur'an, parable, woman, employment.

Giriş

Meryem kıssası şu yönüyle pek değerlendirilmemiştir. Genç yaşında anadan öksüz ve babadan yetim bir kızcağz, bulûğ çağının getirdiği dalgalanmalarla henüz tam anlamıyla yüzleşmeden ilâhî bir takdirle hamile kalıyor.¹ Taşkınlıkları, Yüce Rabbin elçilerini öldürmeğe kadar varabilen azgın bir kavmin içinde hamileliğini gizleyebilmenin sıkıntılarını en derin boyutlarda yaşıyor. Çok tecrübesiz olmasına rağmen doğumunu tek başına gerçekleştiriyor. Öyle bir doğum ki göreceği tepkinin endişesinden doğum sancılarının oluşturduğu çığlıklar yerine, "keşke bu iş başıma gelmeden önce ölüp gideydim" niyazı göklere yükseliyor. Babasız bir çocuk dünyaya getiriyor. Hamilelik sürecini gizlemek üzere terk ettiği kavmine kucağında minik yavrusuyla dönmek zorunda kalıyor. En hassas olduğu konudan, iffetinden sorgulanıyor. Kendisine çok öfkeli olan halkıyla tek başına yüzleşiyor. Hz. Meryem'in başına gelenler, hayal ederken dahi insanın tüylerini ürpertiyor. Gerçekte bütün peygamberlerin gönderildikleri kavimlerle zorlu süreçler yaşadıkları

*Bu makale "Kur'an'da Örnek Bir Şahsiyet Olarak Hz. Meryem" adlı Yüksek Lisans tezimizden üretilmiştir.

**Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi. nurdaneguler@gmail.com

¹ Hz. Meryem'in yaşı için bkz. Günay Tümer, *Hıristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem*, Ankara, 1997, 70; Nurdane Güler, *Kur'an'da Örnek bir Şahsiyet Olarak Hz. Meryem*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2001, 63.

bilinmektedir. Fakat Hz. Meryem peygamber değildir. Üstelik kadın kimliği ile bu zahmetli süreci yaşamıştır. Ayrıca genç yaştadır ve yalnızdır. Acaba çok şefkatli, çok merhametli Yüce Rab, bir genç kıza bu ağır sorumluluğu yüklerken hangi mesajları vermek istemiştir? Gerçekte Kur'an kıssaları birer ibret vesikası olup, yaşanmış öyküler üzerinden insanlara rehberlik eder. Meryem kıssası bir genç kız etrafında cereyan ettiğinden kadınlara yönelik birçok mesaj içermektedir. Bu nedenle kadının toplum içindeki yerini sorgularken elbette Kur'an'da ismi 34 kez zikredilen Hz. Meryem'i göz ardı edemeyiz. Hz. Meryem'in sıra dışı doğumundan ölümüne kadar hayatının her dönemi sırlarla doludur. Bu sırlar ilk veya tek olmanın zorluklarını da içinde gizler. Mabede adanmış ilk kız çocuğudur. Çocukluğunu ve gençliğini mabette erkeklerin dünyasında tek kadın olarak geçirmiştir. Bir kadın olarak ilk kez sadece erkeklerin katılabildiği toplu ibadete veya ibadetlere iştirak etmiştir.² Bir erkekle ilişkisi olmadan, tıbbî herhangi bir müdahale de geçirmeden babasız çocuk dünyaya getiren tek kadındır. Kitap verilmiş büyük peygamberlerden olan oğlu, kendisine nispetle (Meryem oğlu İsa) isimlendirilmiş tek annedir. Bütün bu saydığımız özelliklerde Hz. Meryem'in kadın kimliği ön plandadır. Bu yönüyle ona iki kez tarihin erkeğe evrilmiş yönünü kadın lehine değiştirme misyonu yüklenmiştir. Önce bizzat içlerinde yaşayarak çağdaşlarına yol göstermiş, sonra Kur'an'da genişçe yer verilen hayat hikâyesiyle tüm Müslümanlara örnek olmuştur.³

Elbette gönülden inanan için, Allah Teâlâ'nın desteği yanında olduktan sonra, hangi iş olursa olsun kadın ya da erkek olmanın ehemmiyeti yoktur. Kız-erkek karma okullar bize erkeklerle aynı ders müfredatı uygulanan kız öğrencilerin başarısının erkeklerden geri kalmadığını göstermiştir. Hatta ülkemizde yapılan üniversite sınavlarında kızların erkeklerden daha başarılı sonuçlar aldıklarını milletçe gözlemliyoruz.⁴ Fakat çalışma hayatında Müslüman kadının yeri hala sorunlu bir alan olarak önümüzde duruyor.

Açıkça bir yasak bulunmasa da gerek Ahzab suresinde Peygamber eşlerine yönelik "Evlerinizde oturun. Önceki cahiliye dönemi kadınlarının açılıp saçıldığı gibi siz de açılıp saçılmayın"⁵ ayeti çerçevesindeki yorumlar, gerek çalışma hayatında karşılaşılabilecek kadın erkek karışık ortamların dinin cevaz vermediği durumlara sebebiyet vermesi korkusu Müslüman hanımların çalışma hayatına daha mesafeli durmalarına sebep olmuştur. Ayrıca

² "Ey Meryem!..... rükû edenlerle beraber rükû et". (3/Al-i İmran, 43) Bu emir toplu ibadete katılma olarak değerlendirilmiştir. Bkz. 26 numaralı dipnot.

³ Meryem kıssasının kadına yönelik olmayan diğer amaçları için bkz. Emine Koç, *Kur'an Bağlamında Meryem Kıssasına Sosyo-Psikolojik Bakış*, (basılmamış yüksek lisans tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas 2009, 23-26.

⁴ Örneğin 2015 YGS istatistik bilgilerine göre tüm adayların yüzde 89.55'i 140 ve üzerinde puan alırken, 180 ve üzerinde puan alan adayların oranı yüzde 68.89 olmuştur. Katılımcıların yüzde 46.4'ü [kız](#) adaylardan oluşmaktadır. Sınavda 140 ve üzerinde puan alan kızların oranı yüzde 92.08 olurken, 180 ve üzerine puan alan kızların oranı yüzde 72.26 olarak gerçekleşmiştir. YGS'ye katılan erkek aday oranı yüzde 53.96 olarak kayıtlara geçmiştir. Bunlardan 140 ve üzerinde puan alanların oranı yüzde 87.4 olurken, 180 ve üzerinde puan alanların oranı ise yüzde 66.1'de kalmıştır. Diğer yıllar için bkz. <http://osym.gov.tr/belge/1-4128/ogrenci-secme-ve-yerlestirme-sistemi-osys.html>

⁵ 33/Ahzab, 33.

İslam hukukunda evin geçiminin erkeğe tevdi edilmiş olması ve kadının çalışmasıyla aile birliğinin bozularak çocukların ihmale uğraması endişesi de bu konuda önemli etkenler arasında sayılabilir.⁶ Bütün bunların dışında bir de kadının korunmaya muhtaç narin yapısının çalışma hayatını kaldıramayacağı tartışılmaktadır. Biz bu durumu Kur'ân kıssaları rehberliğinde irdelemek istiyoruz. Kur'an'a göre kadının gücü nedir? Çalışma hayatını ne ölçüde karşılayabilir.

Müslüman kadının çalışma hayatı çeşitli yönleri ile incelenmeye değer bir konudur. Çünkü çalışma hayatının getirdiği olumsuzluklar yanında şu gerçeklerle de yüzleşmekteyiz. Ev içine kapanma, kadının sosyalleşmesini, bireysel yeteneklerini geliştirmesini ve kendisini gerçekleştirmesini imkânsız kılmakta, maddî özgürlüğünü kazanmasına da engel olmaktadır. Gerçekten İslam dini kadını ev içinde mi kurgulamıştır? Yoksa hem aileyi hem de kadının bireyselliğini aynı anda kucaklayan sihirli bir formülü mevcut mudur? Allah Teâlâ'ya göre kadının toplum içinde yeri nedir? Kadın aile ve çocuk dışındaki alanlarda sorumluluk yüklenebilecek yetilere sahip midir?

İşte bu sorulara cevap aramak üzere Allah Teâlâ tarafından seçilen ve ağır sorumluluklar yüklenen bir hanım olan Hz. Meryem'in Kur'an'da zikri geçen kıssasında kadının gücüne odaklı bir okuma yapacağız. Hz. Meryem'in hayatını dikkatle gözden geçirmek bizi bazı sonuçlara götürecektir.

Hz. Meryem'in Hayatı

Kur'an'da Meryem kıssası, Hz. Meryem'in annesi Hanne'nin⁷ mabede "muharraran" (hür olarak) bir çocuk adamasıyla başlar.⁸ Yahudi şeriatinde sadece erkek çocuklar mabede adanabilmektedir.⁹ Hanne doğacak yavrunun cinsiyetini bilmeden adamakla risk almıştır. "Muharraran" ifadesi "dünya işlerinden azade olmak"¹⁰ diye açıklansa da bu ifade aynı zamanda, kadınların ikinci sınıf muamele gördüğü bir toplumda¹¹ erkek çocuk isteğinin de bir göstergesidir. Hanne çocuk sahibi olamayan bir kadın olmasına rağmen ileri yaşında sıra dışı bir hamilelik yaşamaktadır. İleri yaşında sahip olduğu tek evladını mabede adaması, Yüce Allah'a şükürünü göstermek içindir. Bu davranışı onun ne kadar dindar bir

⁶ Müslüman kadının çalışması tartışmaları ile ilgili olarak bkz. <https://islamingercekleri.wordpress.com/2013/05/26/5-islama-gore-kadinin-calismasi-caiz-midir/>; [http://www.hanimlar.com/makale/ailem/kadin-calismali-midir](http://www.hanimlar.com/makale/ailem/kadin-calismali-midir;); <http://www.sorularlaislamiyet.com/qna/1697/dinen-kadinin-calismasinda-bir-sakinca-var-midir-erkeklerin-icinde-yanyana-calismasi-dinen-caiz-midir.html>; <https://www.uludagsozluk.com/k/islamda-kadının> çalışma hayatına girmesi yasaktır.

⁷ Ebu Cafer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l Beyân fi Tefsîril Kur'an*, yrs. 1420/2000, VI, 328; el-Huseyn b. Mes'ud el-Beğavî, *Meâlimü't-Tenzil*, 1417/1997, II, 29. İmamuddîn Ebu'l- Fidâ İsmail b. Ömer İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 1420/1999, II, 33-34;

⁸ 3/Âl-i İmran, 35.

⁹ Ömer Faruk Harman, "Meryem", *DİA*, İstanbul 2004, XXIX, 240.

¹⁰ Taberî, VI, 332; Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul trs, II, 357. "Muharraran" kelimesinin diğer anlamları için bkz: Ragıp el-İsfehânî, *Mufredât fi Garîbu'l-Kur'ân*, Beyrut trs, 125;

¹¹ Salime Leyla Gürkan, *Yahudilik*, İstanbul 2008, 168-184.

kadın olduğunu anlamak için yeterlidir.¹² Ayrıca duası sebebiyle¹³ çocuk sahibi olamayacak bir yaşta hamile kalabilmesi, onun Yüce Rab katındaki mertebesini gösterir. Hz. Meryem'in babası İmran mabetteki (Beytü'l-Makdis) bilginlerin reisi olup, saygıdeğer bir konuma sahiptir.¹⁴ Eşinin daha hamileyken yavrusunu mabede adamasını doğru bulmamış, doğacak çocuk kız olursa ne yaparız endişesini yaşamıştır.¹⁵

İmran yavrusu doğmadan vefat eder. Hanne çocuğunu baba desteği olmadan dünyaya getirir. Erkek evlat beklerken bir kızı olmuştur. Şaşkın ve kederlidir. Kur'an-i Kerim'de onun bu durumu şöyle ifade bulur: "İmran'ın karısı doğum yapınca (buruk bir ruh haliyle) 'Rabbim!' dedi, (sana erkek çocuk için dua etmişim ama) işte bir kız doğurdum. Oysa Allah onun ne doğurduğunu (erkek evlat beklerken kız) çok iyi biliyordu; kaldı ki erkek çocuk bu kızın yerini asla tutmaz. (İmran'ın karısı şöyle devam etti): "Ben yine de kızımın adını Meryem koydum. Onu ve soyunu rahmetinden kovulmuş şeytandan koruman için sana emanet ediyorum."¹⁶ Hanne geçirdiği şaşkınlığı ve burukluğu çabuk atlatıp, her şeyi bilen Rabbine yavrusunu teslim etmiştir. Teslimiyetini kızına koyduğu *Meryem* yani 'Rabbin hizmetçisi, ibadet eden'¹⁷ ismine yansıtarak ispat etmek istemiştir. Rabbi de onun emanetini en güzel kabulde karşılama ve onu "nadide bir bitki" gibi özenle büyütüştür.¹⁸ Bebek Meryem biraz büyüyünce kendisi için mabette bir odacık yapılır. Saygıdeğer reisin kızını himaye etmeğe mabedin bütün ileri gelen bilginleri talip olur. Kura ile yapılan seçimde görevi mabedin büyük bilginlerinden Zekeriya peygamber üstlenir.¹⁹ Zekeriya peygamber Hz. Meryem'in aynı zamanda eniştesi, teyzesinin kocasıdır. Hz. Zekeriya bir taraftan engin bilgisi ile iyi bir eğitim vererek,²⁰ diğer taraftan maddi ihtiyaçlarını gidererek Hz. Meryem'e her yönden hâmilik yapar. Hz. Zekeriya'nın Meryem'e yiyecek bir şey bulup getirmekte güçlük çektiği kıtlık dönemlerinde bile Hz. Meryem'in mihrabında²¹ (odacığında) bereket hiç azalmamıştır.²² Hatta bir keresinde odasındaki yiyecekleri görünce Hz. Zekeriya "Ey Meryem, bu sana nereden?" diye sormuş, Hz. Meryem de "Bu

¹² Ebu Abdillah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî el-Kurtubî, *el-Camiu' li Ahkâmi'l-Kur'an*, Beyrut, trs, IV, 65.

¹³ Taberî, VI, 330; Beğavî, II, 29; İbn Kesîr, II, 12; Mahmud Şihabettin el-Âlusî, *Ruhu'l-Meânî fi Tefsiri'l-Kur'âni'l-Âzîm ve's-Seb'îl-Mesânî*, <http://www.altafsir.com> (1.1.2016), II, 498; Emine Kılıç, *Kur'an Bağlamında Meryem Kissasına Sosyo-Psikolojik Bakış*, (basılmamış yüksek lisans tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas 2009, s. 68.

¹⁴ Ebu Cafer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *et-Tarihü't-Taberî*, Mısır, 1326, II, 13; Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*, Beyrut trs, IV, 65; Abdulvehhab Neccar, *Kisâsu'l- Enbiya*, Kum 1405, 374.

¹⁵ Kurtubî, IV, 71; Âlusî, II, 498.

¹⁶ 3/ Âl-i İmran, 35, 36. Mustafa Öztürk, *Kur'ân'i Kerim Meâli*, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2011.

¹⁷ Ebu Abdullah Fahreddin Muhammed b. Ömer Fahreddin Razi, *et-Tefsiru'l-Kebir (Mefatihü'l-Gayb)*, Beyrut, trs, VII-VIII, 72. Meryem isminin diğer anlamları için bkz. Ebu'l-Fazl Muhammed b. Mukerrem b. Ali el-Ensari b. Manzur, *Lisanu'l-Arab*, "rym", Beyrut, 1997, V, 395.

¹⁸ 3/Âl-i İmran, 37.

¹⁹ 3/Âl-i İmran, 44.

²⁰ Betül Turpçu, *Din Eğitimi Açısından Kur'an'ı Kerim'de Hz. Meryem'in Hayatı*, (basılmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul 2012, 33, 61.

²¹ Erdoğan Erbay, "Mihrab", *DİA*, XXX, 30; *Kur'an Yolu*, Komisyon, TDV Yayınları, Ankara 2007, I, 550

²² Hz. Meryem'in rızıklandırılması ile ilgili olarak bkz. Taberî, VI, 353-57; İbn Kesîr, II, 36; Muhammed Reşit Rıza, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Beyrut, III, 293.

Allah tarafındandır. Şüphesiz ki Allah dilediğini hesapsız rızıklandırır.” diye cevap vermiştir.²³

Küçük bir çocuğun yalnız başına bir odacıkta kalması, hemcinslerinin bulunmadığı bir ortamda yaşam sürmesi kolay olmasa gerektir. Fakat yaşadığı tecrübeler, daha sonraki yaşamında karşılaşacağı güçlükleri aşmada kendisine yardımcı olacaktır. Çünkü o Yüce Allah tarafından seçilmiş, zamanındaki bütün kadınlardan üstün kılınmıştır.²⁴

Hz. Meryem’in yalnız yaşadığı odacıkta meleklerle arkadaşlık ettiğini şu ayetlerden anlıyoruz: “Vaktiyle melekler Meryem’e de şöyle demişlerdi: Ey Meryem! Allah seni seçkin kıldı; her türlü günahtan uzak tuttu ve böylelikle diğer bütün kadınlardan üstün bir konuma yükseltti. Ey Meryem! Rabbine yürekten bağlan;²⁵ secdeye kapan ve rukû edenlerle birlikte²⁶ sen de rukû et.”²⁷ “Vaktiyle melekler Meryem’e şöyle demişti: Ey Meryem! Allah sana kendi kelimesi olan (yani kendisinin “ol” emriyle varlık kazanacak olan) bir çocuk müjdeliyor. O Meryem oğlu İsa Mesih diye anılacak, iki cihanda da itibar sahibi olacak ve Allah’a yakın kullar arasında yer alacaktır.”²⁸

Meryem Mabed’in doğu tarafında bir yere çekilmişken,²⁹ Cebrail eli yüzü düzgün bir erkek kılığında ona görünür. Meryem Allah korkusunu hatırlatarak ondan kendisinden uzak durmasını ister. Cebrail kendisini tanıtarak bir evlat bahşetmek üzere gönderildiğini haber verir.³⁰ Meryem Yüce Rabbin bir mucizesi olarak hamile kaldığını idrak eder. Hamileliğin ilk dönemlerinde fiziki görünümünde değişiklik olmadığı için fazla sorun yaşamaz. Fakat son aylarda, Kur’an’da belirtildiğine göre uzak bir yere³¹ çekilir.³² Kimseyi zor durumda bırakmak istemediği için yalnız olmayı tercih eder. Hamilelik süreçleriyle ilgili tecrübesi yoktur.³³ Doğumu yaklaşmıştır. Kimseye görünmemek zorundadır. Meryem her biri kendi başına zor olan bu durumların hepsiyle birlikte yüzleşmiştir. Nihayet bu sürecin sonunda bebeğini tek başına dünyaya getirir. O kadar kederlidir ki “keşke bu iş başıma gelmeden

²³ 3/ Âl-i İmran, 37.

²⁴ Hz. Meryem’in seçilmesine ve temizlenmesine dair bkz. Taberî, Tefsir, VI, 393-400; İbn Kesîr, Tefsir, II, 39; Ebu’l- Fida İsmail b. Ömer İbn Kesîr, *Kıyasu’l-Enbiya*, Cidde trs, 557-564; Kurtubî, IV, 83-84; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, İstanbul trs, 360; Rıza, III, 300.

²⁵ “Kunut” emrinin çeşitli anlamları için bkz. Taberî, Tefsir, VI, 401; İbn Kesîr, Tefsir, II, 41; Kurtubî, IV, 85; Rıza, III, 300.

²⁶ Bu emrin cemaatle namaza delalet ettiği söylenmiştir. Hz. Meryem’in bu emri nasıl yerine getirdiği tartışılmıştır. Razî, III, 300; Kurtubî, IV, 85; Elmalılı, II, 360; Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur’an’i Kerim’in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri*, Ankara 1991, 363-364.

²⁷ 3/Âl-i İmran, 42-43. Mustafa Öztürk, *Kur’an’i Kerim Meâli*, İstanbul 2011.

²⁸ 3/Âl-i İmran, 45. Mustafa Öztürk, *Kur’an’i Kerim Meâli*, İstanbul 2011.

²⁹ Hz. Meryem’in neden mabedin doğusunda bir yere çekildiğine dair bkz. Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı*, İstanbul 1996, II, 610-611; İbn Kesîr, *Tefsir*, V, 219; Kurtubî, XI, 90; Ebu’l- Kasım Carullah b. Ömer ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf an Hakâiki Gavâmidit-Tenzil*, Kum 1315, II, 9.

³⁰ 19/ Meryem, 16-19.

³¹ Bu yerin Betlehem olduğu söylenmiştir. Ebu’l-Âlâ Mevdudî, *Tefhimu’l- Kur’an*, Terc. Komisyon, İstanbul 1996, III, 215. Luka incilinde Hz. Meryem’in hamileliğin son üç ayını teyzesinin yanında geçirdiği belirtilmektedir. İncil, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul 1996, Luka I, 39-56.

³² 19/ Meryem, 22.

³³ Hz. Meryem’in hamilelik müddeti hakkında bir veya birkaç saat, altı ay, sekiz ay gibi rivayetler varsa da doğrusu dokuz ay gebe olduğudur. Süleyman Ateş, *Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul 1990, V, 375-376.

önce ölseydim de adı sanı unutulup giden biri olsaydım" diye sızlanır.³⁴ Başka hiçbir şey içinde bulunduğu ruh halini bu ifade kadar güzel anlatamaz. Muttakî bir kadın için iffet kadar önemli başka bir şey var mıdır? Hz. Meryem en hassas olduğu bu husustan³⁵ sorgulanacağını farkındadır. Yüce Rab kış günü kurumuş hurma ağacından döktüğü yaş hurmalarla onu rızıklandırarak bu zor imtihanında hep yakınında olduğunu bir kez daha hissettirecek, yıkanması için bir pınar akıtacaktır. Ayrıca alt tarafından birisi³⁶ ona üzülmemesini, Rabbin dünyaya getirdiği çocuğu şerefli kıldığını bildirecektir. Aynı ses ona birisiyle karşılaşırca konuşmamasını, susma orucu adadığını bildirmesini ister. Hz. Meryem kucağında çocukla yine tek başına halkının yanına gelir. Hayatındaki en zor an belki de budur. Hak etmediği pek çok hakaret ve aşağılama işitir. Susar, bebeği işaret eder. Bebek konuşur.³⁷ Bu olaydan sonra halk bir müddet sessiz kalır, Hz. Meryem'e dokunmaz, ama fitne ateşi sönmemiştir. Üzerindeki tazyik artınca Hz. Meryem gizlice memleketini terk etmek zorunda kalır. Onun aralarından ayrılmış olması öfkenin bitmesi için yeterli olmaz. Gale yana gelen halk Allah'ın elçisi, bilge kul, yaşlı peygamber Hz. Zekeriya'yı bu olayın faili olarak gaddarca şehit eder.³⁸ Hz. Zekeriya'nın şehadeti, Hz. Meryem'in nasıl bir öfke seliyle yüzleştiğini göstermesi bakımından da manidardır.

Hz. Meryem'in bundan sonraki hayatı pek bilinmese de 12 yıl Mısır'da yaşadığı, daha sonra Kudüs'e dönerek Nasıra şehrine yerleştiği söylenmektedir.³⁹

Hz. Meryem'in kaçış süreci, tekrar memleketine dönüşü, Hz. İsa'ya peygamberlik verildikten vefatına kadar yaşamı ve ölümü Kur'an'da yer almaz. Her biri ayrı zorluklar içeren yaşam kesitlerinin bu bölümünde Hz. Meryem'in en büyük avantajı yüce bir peygamber olan oğluyla birlikte olmasıdır. Oğul Hz. İsa'nın göğe çekilmesinden sonra kiminle, ne kadar ve nerede yaşadığı hakkında güvenilir bilgiler yoktur.⁴⁰ Kesin ölüm tarihi ve mezarı bilinmemektedir.

Hz. Meryem'in zorlu hayat mücadelesinin ana hatları böyledir. Yüce Allah nadide bir bitki gibi yetiştirdiği bu kadın kulunu gerekli gördüğü her yerde istihdam etmiştir. Bu görev bir erkeğe tevdi edilemezdi. Çünkü şeriatlarında mabede girecek kadar değeri olmayan kadınlara bizzat kendi cinslerinden bir örnek gerekliydi. Hz. Meryem'in bizzat mabette yetişmiş olması, dönemin kadınlarına mabette bir yerlerinin olduğunu fark ettirmiş olmalıdır. Çünkü mabede giriş Hz. Meryem'in özel bir gayretiyle değil, ilahi bir tecelliyle gerçekleşmiştir. Yani Allah Teâlâ bizzat kendisi kadının mabette yer almasını dilemiştir.

³⁴19/ Meryem, 23.

³⁵ Hz. Meryem'in iffeti konusunda bkz. Hatice Avcı, *Kur'an'dan İffet Örnekleri: Hz. Meryem ve Hz. Yusuf*, (basılmamış yüksek lisans tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ 2012.

³⁶ Muhtemelen "Cebrail". Hz. İsa olduğu da söylenmiştir. Bkz. Taberî, *Tefsir*, XVII, 173-174; Kurtubî, XI,93; Ateş, V, 376.

³⁷ 19/ Meryem, 27-33.

³⁸ Ahmet Cevdet Paşa, *Kısâsu'l-Enbiya ve Tevârihi'l-Hulefa*, İstanbul 2011, 32.

³⁹ İbn Kesîr, *Kısâsu'l-Enbiya*, Cidde trs, 574; A. Cevdet Paşa, *Kısa*, 32.

⁴⁰ Tümer, 78.

Buradan hareketle Allah'ın kadın ve erkeğin kesin çizgilerle ayrıldığı bir toplum irade etmediği sonucuna varabiliriz. Yine Kur'an'daki kıssasından anladığımıza göre Hz. Meryem'in toplu ibadete katılmasını da bizzat Allah emretmiştir. Burada da kadınların dar anlamda toplu ibadete geniş anlamda toplu faaliyetlere katılımına vurgu vardır. Aynı vurgu Hz. Peygamber'in bilhassa Cuma ve bayram namazlarına kadınların katılımı için gösterdiği hassasiyette görülür.⁴¹ Hz. Peygamber vakit namazları için "Allah'ın kadın kullarına mescitleri yasaklamayın" tavsiyesinde bulunmuştur.⁴²

Hz. Meryem'e mabet dışındaki yaşamında da önemli sorumluluklar yüklenmiştir. Oğlu ile birlikte hayatını tek başına idame etmiştir. Aslında Yüce Allah'ın bir kadın olmasına rağmen Hz. Meryem'e yüklediği ağır sorumluluk, ilk insan Hz. Havva'ya yüklenenden farklı değildir. Hz. Havva da bir kadın olmasına rağmen, cennetten çıkarıldıktan sonra, Hz. Adem'le aynı şartlarda yeryüzünün farklı bir köşesinde tek başına yaşamak durumunda kalmıştır. Bu süreç (rivayetlere göre uzun bir süre)⁴³ bir erkek koruması altında olmadan, arkeolojik bulgular eşliğinde vahşi olduğunu tasavvur ettiğimiz bir dünyada, tek başına bir kadın olarak geçirilen zorlu bir süreç olmalıdır. Ayrıca Hz. Hacer'in kadın kimliğiyle ıssız Mekke vadisinde minik yavrusuyla yaşam savaşı da⁴⁴ bu minvalde değerlendirilebilir. Eşi Hz. İbrahim tarafından suyu dahi bulunmayan yere bırakıldığında sadece bunun Yüce Allah'ın bilgisinde olup olmadığını sorgulamış ve teslim olmuştur. ıssız bir beldede minik yavrusu ile yapayalnız bir kadın. Mekke sıcağında Safa-Merve arası yedi kez gerçekleştirdiği koşu Hz. Hacer'in bu süreci ne kadar zorlukla yaşadığını bize göstermek için yeter. Hz. Hacer bulunduğu yerde önce yalnız başladığı yaşam savaşına daha sonra bölgeye yerleşen kavmin içinde devam etmiş,⁴⁵ kendisinin ve yavrusunun geçimini temin ederek onuruyla yaşamını tek başına bir kadın olarak sürdürebilmiştir. Hz. Hacer Yüce Allah'ın gözetiminde bu güç şartları aştı denebilir. Bütün peygamberler de Allah'ın gözetiminde tarihin akışını değiştiren başarılar gerçekleştirmişlerdir. Fakat Allah'ın gözetiminde olmak onların yaptıkları çok saygıdeğer çabaları değersiz kılmaz. Mesela içine düştüğü ateşin kendisini yakmamış olması, Hz. İbrahim'in dönemin kralına karşı cesur direnişini gölgeleyemez. Aynı şekilde yavrusu İsmail'i Allah'ın iradesi doğrultusunda kurban edecekken bıçağın kesmemiş oluşu Hz. İbrahim'in itaatine gölge düşüremez. Hz. İbrahim kendisine gösterilen doğrultuda kesin irade göstermiştir. Bu iradenin farklı sonuçlanacağına dair de bir bilgisi yoktur. Aynı durum Hz. Hacer için söz konusudur. O da

⁴¹ Geniş bilgi için bkz. Salih Karacabey, "Hadislerin Metin Tenkidinde Fiilî Sünnete Müracaatın Önemi Bağlamında Kadınların Ve Çocukların Camiye Gitmeleri İle İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Bursa 2000, IX, sayı: 9.

⁴² Buhârî, Cuma, 13; Müslim, Salat, 136.

⁴³ M. Âsım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, İstanbul 2005, 37.

⁴⁴ Köksal, 176-177.

⁴⁵ Köksal, 180.

kaderine tam teslimiyet göstermiş ve üzerine düşeni en güzeliyle yerine getirmiştir. Teslimiyeti ve gayretiyle sonuca ulaşmıştır. Allah Teâlâ sadece peygamberlere ve bu hanımlara değil yolunda olan gayret gösteren bütün kullarına da yardım vaat etmektedir.⁴⁶

Bu üç müstesna hanımın yaşamından şu çıkarsamayı da yapabiliriz. Her üç örnek Allah'ın kadın kullarına korumacı ve saklamacı bir anlayışla yaklaşmadığını göstermektedir. Allah'ın bu kadınlara bireysel olduğu kadar toplum içinde de sorumluluk yüklediğini görüyoruz. Hz. Havva nasıl bir erkek gibi tek başına yaşam mücadelesi verdiyse, Hz. Hacer de hem kendisini hem minik bebeğini önce yalnız sonra yabancı bir topluluk içinde korumuş ve geçindirmiştir. Aynı durum Hz. Meryem'de söz konusu olmuştur. Hz. Meryem'le erkek topluluğundan gizlenen bir kadın modeli çizilmemiştir. Hz. Meryem gerek mabetteki yaşamında gerek daha sonra erkek-kadın içinde yaşadığı toplumda fark edilen bir kadındır. Sadece fark edilmekle kalmamış zamanı geldiğinde tek başına erkek-kadın bu toplulukla başa çıkmak zorunda kalmıştır.

Sonuç

Yüce Allah gerek gördüğü yerde zor görevler için kadın istihdamından çekinmemiştir. Görevlendirilen kadınlar da üzerlerindeki yükümlülüğü en güzel biçimde yerine getirmişlerdir. Şu halde kadın zorlu süreçlerin altından kalkabilecek donanıma sahiptir. Elbette her kadından aynı performansı beklemek yanlış olur. Önemli olan kadına toplum içinde güya din referanslı zoraki roller biçmemektir. Mademki en zor görevlerin bile üstesinden gelebilmektedir, o halde gücü, eğitimi ve eğilimiyle rolünü kendisi belirleyebilir. Kendisini ailesine hasreden Müslüman kadın nasıl saygı görüyorsa, çeşitli ek görevler üstlenerek başarmaya çalışan Müslüman kadın da saygı ve destek görmeye layıktır. İlk insan Hz. Havva, minik bebekleriyle beraber Hz. Hacer ve Hz. Meryem nasıl Yüce Rabbin koruması ve desteği ile zorlu süreçlerin altından başarıyla kalkmayı becerdilerse, toplumun anlayış ve desteği ile yetenekli kadınlar hem yeni neslin yetişmesinde ve hem de üstlendikleri diğer görevlerde, birini diğerine tercih etmeksizin başarılı olabilirler.

Kaynakça:

Ateş, Süleyman, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul 1990.

Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'an'ı Kerim'in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri*, Ankara 1991.

Cevdet Paşa, Ahmet, *Kıyasu'l-Enbiya ve Tevarih-i'l-Hulefa*, İstanbul 2011.

⁴⁶ "Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir." (2/Bakara:153) Allah'ın yardımı ile ilgili olarak bkz. 2/Bakara, 214; 3/Âli İmran, 125, 160; 8/Enfal, 19, 26, 72; 9/Tevbe, 25 vb.

- el-Âlusî, Mahmud Şihabettin, *Ruhu'l-Meâni fî Tefsîri'l-Kur'âni'l-Âzîm ve's-Seb'î'l-Mesânî*, <http://www.altafsir.com>
- el-Beğavî, el-Huseyn b. Mes'ud, *Meâlimü't-Tenzîl*, yrs. 1417/1997.
- el-Buhârî, Muhammed b. İsmail, *Câmiu's-Sahih*, (I-VIII), İstanbul 1979.
- Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul trs.
- Esed, Muhammed, *Kur'an Mesajı*, İstanbul 1996.
- et-Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerîr, *Camiu'l-Beyan fî Tefsîri'l-Kur'an*, Müessesetu'r-Risale, yrs. 1420/2000.
- et-Taberî, Muhammed Cerîr, *et-Tarihu't-Taberî*, Mısır 1326.
- ez-Zemahşerî, Ebu'l- Kasım Carullah b. Ömer, *el-Keşşaf an Hakaiki Gavâmidi't-Tenzil*, Kum 1315.
- Güler, Nurdane, "Kur'an'da Örnek bir Şahsiyet Olarak Hz. Meryem", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2001.
- Gürkan, Salime Leyla, *Yahudilik*, İsam Yayınları, İstanbul 2008.
- Harman, Ömer Faruk, "Meryem", T.D.V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2004.
- İbn Kesîr, Ebu'l- Fida İsmail b. Ömer, *Kıssau'l-Enbiya*, Cidde, trs.
- İbn Kesîr, İmamuddîn Ebu'l-Fida İsmail b. Ömer, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, yrs. 1420/1999.
- İbn Manzur, Ebu'l-Fazl Muhammed b. Mukerrem b. Ali el-Ensari, *Lisanu'l-'Arab*, Beyrut 1997.
- İncil*, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul 1996.
- el-İsfehânî, Ragıp, *Mufredât fî Garîbu'l-Kur'ân*, Beyrut trs.
- Karacabey, Salih, "Hadislerin Metin Tenkidinde Fiilî Sünnete Müracaatın Önemi Bağlamında Kadınların Ve Çocukların Camiye Gitmeleri İle İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Bursa 2000, IX, 9.
- Kılıç, Emine, *Kur'an Bağlamında Meryem Kıssasına Sosyo-Psikolojik Bakış*, (basılmamış yüksek lisans tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2009.
- Koç, Emine, *Kur'an Bağlamında Meryem Kıssasına Sosyo-Psikolojik Bakış*, (basılmamış yüksek lisans tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas 2009.
- Köksal, M. Âsım, *Peygamberler Tarihi*, T.D.V. İstanbul 2005.
- Kur'an Yolu*, Komisyon, TDV Yayınları, Ankara 2007.
- el-Kurtubî, Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*, Beyrut trs.
- Mevdudî, Ebu'l-Âlâ, *Tefhîmu'l- Kur'an*, Terc. Komisyon, İstanbul 1996.
- Müslim b. Haccac Ebû'l-Huseyn el-Kuşeyrî en-Neysâbü'rî, *Sahîh'i Müslim*, (I-V) Thk. M. F. Abdalbâkî, Beyrut, 1954.
- Neccar, Abdulvehhab, *Kıssau'l- Enbiya*, Kum 1405.

Öztürk, Mustafa, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, Düşün Yayıncılık, İstanbul trs.

Razi, Ebu Abdullah Fahreddin Muhammed b. Omer Fahreddin, *et-Tefsiru'l-Kebir (Mefatihü'l-Gayb)*, Beyrut, trs.

Rıza, Muhammed Reşit, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azîm*, Beyrut, trs.

Turpcu, Betül, *Din Eğitimi Açısından Kur'an-ı Kerim'de Hz. Meryem'in Hayatı*, (basılmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul 2012.

Tümer, Günay, *Hristiyanlık'ta ve İslam'da Hz. Meryem*, Ankara 1979.

